

Rasmus Rask

Bogen

R. K. Rask: *Undersøgelse om det gamle Nordiske eller Islandske Sprogs Oprindelse*. Et af det Kongelige Danske Videnskabers-Selskab kronet Skrift. København, 1818.

Bogen er et af dansk sprogforsknings betydeligste skrifter overhovedet. På overfladen handler den om noget så tilsyneladende specielt og perifert som islandsk – og oven i købet ikke det islandsk, der taltes på **Rasmus Rask**s tid, men på den tid, hvorfra vi har de tidligste forekomster af sproget, d.v.s. i vikingetiden for godt og vel tusind år siden.

Kort fortalt er bogen bygget op i tre hoveddele: Først en afhandling på godt 40 sider om den disciplin, der handler om sproghistorie: **Etymologi**. Dernæst følger et afsnit, betitulet: "**Om Islandsk og den gotiske Sprogklasse**". Det fylder kun ca. 17 sider, men rummer ikke desto mindre hele den banebrydende teori for, hvordan man bedst beskriver og forstår alverdens sprog. Eksempelvis, at de danske, islandske, "nordiske" sprog generelt hører til den "sprogfamilie" eller "sproggruppe" (**Rask** kalder det: "sprogklasse"), der i dag går under navnet **indoeuropæisk**, og som tales af en meget stor del af menneskeheden verden over. Så kommer endelig bogens tredje, 225 sider lange afsnit om konkrete sprog, der holdes op mod islandsk til sammenligning: Grønlandsk, keltisk, finsk, slavisk og flere andre.

Har man læst **Rasmus Rask**s bog om oldislandsk, forstår man måske en lille smule bedre, hvorfor det ville være særdeles svært at forstå, hvad en viking sagde, hvis han en dag kom gående ned af skolens gang! Eller omvendt, for den sags skyld...

Forfatteren

Rasmus Kristian Rask (1787-1832) var egentlig lidt af et skravl rent helbredsmæssigt. Men intellektuelt var han begavet med to såre vigtige egenskaber: Et enestående kendskab til ældre skrifter på snart sagt alle sprog, der kunne og kan bruges til at illustrere disse

sprogs indbyrdes slægtsskab og oprindelse. Samt en fabelagtig analytisk evne til at **sammenligne, systematisere**, sætte ting op i skemaer...

Rasmus Rask fastslog, at skal man studere et sprog, d.v.s. forstå det til bunds, er det ikke nok at læse i dette sprogs ordbog, og så sammenligne alle ordene med andre sprogs ordforråd. Man må også forstå dets grammatik, d.v.s. dets ordklasser, strukturer m.m.. Og først og fremmest skal man sammenligne sprogene. Rasmus Rask var en af verdens første **sammenlignende sprogvidenskabsmænd**.

1812 rejste han **Sverige** for at opstøve gamle skrifter, der kunne fortælle om islandsk, finsk og samisk. **1813-15** var han i **Island**, hvor han lærte sig alt, hvad der var at lære om dette lands sprog og historie. Og fra **1816** til **1822** var han på sin berømte forskningsrejse gennem Rusland og Centralasien til **Indien** – en tur, der nær havde kostet ham livet af bare anstrengelser og tilstødte sygdomme.

Ikke mærkeligt udnævntes han til **professor** i østerlandske sprog, da han kom hjem. Han døde i **1832**, kun 44 år gammel. Hans motto var: "Sit fædreland skylder man alt".

Baggrunden

Overalt i verden – Kina, Vesten, Mellemøsten m.m. – har man studeret **sprog som sådan** næsten fra tidernes morgen: Hvad er sprog? Hvordan fungerer sprog? Hvorfor forandrer sprog sig?

Ikke mindst har det drejet sig sprog, set i en **religiøs kontekst**. Tænk f.eks. på, at der på vores skole, hvor de fleste elever i gamle dage skulle være præster, i århundreder blev undervist netop i sprog: Latin, græsk, grammatik, retorik o.s.v. o.s.v. i lange baner.

Som fænomen betragtet var og er sprog med andre ord vigtigt. I dag dyrkes sproget da også som **videnskabelig disciplin** på mangfoldige måder og efter mangfoldige teorier og modeller.

Et vendepunkt i hele måden, man betragtede sprog på, fandt sted i det **18. århundrede**. Det var her man begyndte at interessere sig for, om det var muligt at rekonstruere sprogene tilbage til deres **oprindelige form** ud fra eks. runesten, sagaer, hellige skrifter etc. m.h.p. at sammenligne dem. Med andre ord: En måde til at aflure sprogenes helt basale ligheder og forskelle. Og – måske endnu vigtigere: Sige noget om sprogbrugernes - altså almindelige menneskers, folkenes, nationernes – oprindelige **kulturelle slægtskaber, rødder og egenarter**. F.eks. er det jo ikke tilfældigt, at dansk og tysk minder mere om hinanden end f.eks. dansk og grønlandsk.

Det var her, **Rasmus Rask** var den helt store banebryder. Ikke kun i henseende til, hvad han skrev og udforskede, men også i den **metode**, han anvendte. Meget af hans arbejde byggede andre forskere videre på. Og den dag i dag nævnes hans navn stort set overalt i sprogforskningens historie.